

Antoni Rubió, al centre, acompanyat de Jaume Massó i Josep Pijoan, el 1906. A sota, el Rector de Vallfogona i Francesc Fontanella IEC / ARXIU

HISTÒRIA DE LA LITERATURA CATALANA. VOLUM IV: LITERATURA MODERNA. RENAIXEMENT, BARROC I IL·LUSTRACIÓ

Direcció de l'obra:

Àlex Broch

Direcció de volum:

Josep Solervicens

Editorial:

Enciclopèdia Catalana, Editorial Barcino, Ajuntament de Barcelona, 2016

Pàgines: 592

Preu: 39,50 euros

La decadència ha decaïgut

El títol que encapçala aquestes ratlles és un regal de l'Àlex Broch, el director de la nova *Història de la Literatura Catalana*. Ell és un home savi, amable i generós, com va deixar ben clar Jordi Coca en un article publicat al *Núvol*. La *HLC* és una obra col·lectiva, pensada amb la voluntat de construir les infraestructures culturals que totes les societats necessiten, com escriu Broch al pròleg del primer volum (2013). A finals del 2016 n'ha sortit el quart, dedicat a la literatura de l'edat moderna. En la meua modesta opinió, aquest volum és el més *revolucionari* de tots els previstos, perquè la sistematització de les èpoques literàries comporta un canvi de paradigma que ha de desterrar per sempre del nostre imaginari col·lectiu el concepte de *decadència* aplicat als segles XVI, XVII i XVIII.

Les etiquetes sempre són fruit d'un context, que les justifica. En el cas que ens ocupa, l'etiqueta de *decadència* la va començar a utilitzar Antoni Rubió i Lluch, que el 1901 va dividir la literatura catalana en tres grans períodes: l'època medieval (o nacional), la decadència i la renaixença.

Aquesta sistematització va tenir èxit perquè era el que convenia a principis del segle XX i va ser seguida per tots els historiadors de la literatura posterior durant molts anys, per bé que amb matisos, com és lògic. Dècades després, va ser escampada pels llibres de text durant els primers temps d'ensenyament de català a les aules

d'educació secundària, quan encara s'hi ensenyava literatura (no com ara, que la literatura ha esdevingut un instrument per aprendre llengua i s'ha fet desaparèixer del currículum obligatori qualsevol indicatiu que apunti al desenvolupament de la reflexió, de la personalitat o del pensament crític a partir de textos literaris).

El quart volum de la *HLC* explica amb profunditat i didacticisme el que el món acadèmic ja sap des de fa dècades: que la sistematització de Rubió i Lluch no és útil perquè ja no és creïble l'existència d'un daltabaix irrecuperable enmig de dos períodes d'esplendor. De fet, aquesta classificació ja fa molts anys que ha estat rebutjada pels historiadors de la literatura. En la presentació del volum, Josep Solervicens (que n'és el director) ho deixa ben clar i explica els plantejaments ideològics i metodològics que han guiat la confecció dels tres grans capítols. Parlaran d'èpoques i no de períodes, les èpoques no s'han de correspondre necessàriament a un segle concret, es tindran en compte els canvis epistèmics i estètics de la literatura europea (i interpretacions com les de Foucault, Hempfer, Wiedemann o Benjamin).

Així, els tres grans capítols porten aquestes etiquetes útils, perquè descriuen uns processos ideològics i culturals de vigència a tot Europa: *Renaixement*, *Barroc*, *Il·lustració*.

Fa anys que es rebutja la classificació de Rubió

Un altre encert del volum és que cada un dels capítols té cinc apartats idèntics. El primer, explica els conceptes clau de cada un dels moviments. El segon està dedicat a la lírica, el tercer al teatre, el quart a la narrativa (en prosa i en vers) i el cinquè, a les especificitats de la literatura catalana. Després, hi ha un apartat dedicat a les figures emblemàtiques de cada època. El volum ha estat redactat per un equip format, a més de Solervicens, per M. Ledroit, A.L.L. Moll, M. Paredes i A.M. Villalonga. Té el valor d'aportar dades noves, de recuperar textos oblidats i, sobretot, de reordenar la producció literària catalana de l'edat moderna contextualitzant-la en els paràmetres de la literatura europea del seu temps.

Així doncs, el quart volum de la *HLC* ha d'enterrar definitivament la sistematització antiga. De feina ja se n'ha fet: al currículum de l'assignatura optativa de literatura catalana de batxillerat, la literatura de l'edat moderna s'anomena *Del Renaixement a la Il·lustració*: Francesc Fontanella, Francesc Vicenç Garcia, nomenclatura seguida pels llibres de text. Però algunes pàgines web encara defineixen la *decadència* des de la perspectiva obsoleta: així ho fan la viquipèdia i uns quants blogs, alguns adreçats als alumnes de literatura catalana de batxillerat i escrits per professorat d'institut. S'hauran de posar al dia. *

El sentiment ha desaparegut

“Quina és la diferència entre confessar alguna cosa i fer poesia? Es tracta, és clar, de l'art”

Anne Sexton

Un llibre de la Louise Glück, traduït per primera vegada al català, no és només un motiu de celebració, sinó un nou repte per al lector de poesia en català que, fins ara, seguia la ruta de la poesia exigent, d'abast universal.

Ens és igual d'on és la Glück, tot i que és impensable la seva veu sense tenir en compte escriptors anteriors com ara Anne Sexton, Adrienne Rich, Muriel Rukeyser i la seva contemporània, per posar només un exemple, Jorie Graham. Parlem d'aquella raça universal de poetes que es donen la mà, més enllà de cap toll, amb Alejandra Pizarnik, Olvido García Valdés, Wislawa Szymborska, Felícia Fuster, Letitia Ilea i Ingerborg Bachmann...; i Luis Cernuda, Rilke, Juan Gelman, Antonio Gamoneda, J.A. Valente, Màrius Sampere... Són elles, i són ells. Són tots. Aquests.

La poesia d'aquesta poeta nascuda a Nova York ha estat moltes vegades situada en la línia, mal o ben anomenada, *confessional*, molt més conreada en la poesia anglosaxona que no pas *aquí*, tot i que aquest qualificatiu va ser també reinterpretat i, més enllà, posat en qüestió, per una de les seves màximes *etiquetades* representants, Anne Sexton, quan explicava que “[...] El poeta no té per què incloure-ho tot per contar la veritat. Es pot mentir. Podem confessar-nos i mentir per sempre”; o bé: “Si fes totes les coses que he confessat no tindria temps per escriure un poema.”

En la poesia de Glück hi trobem versos que ens guien en la seva concepció de la poesia, per exemple, quan versifica: “Jo era com una llum brillant passant a través d'una cambra fosca”; si entenem aquesta cambra com el llenguatge, sempre mentider, que desvela el seu pas per la contingència dels fets *reals* de la seva vida; o si bé entenem

La poeta Louise Glück va néixer a Nova York el 1943
GASPER TRINGALE

l'obra de Glück com a una de les propostes més brillants que podem trobar actualment en un obscur mercat literari (editorial?) que exigeix un lector disposat a saber destriar tan poquet gra d'entre tanta palla.

En un dels *mails* intercanviats amb la traductora (gran i laboriosa feina, la de la Busquet!) ella em parlava i em feia revisar els seus vídeos per recordar el magnetisme de la Glück: de debò, aneu ara mateix a Youtube i contempleu una manera tan diferent a la (sovint) gracieta fàcil que *aquí* ens inunda a l'hora de dir el vers. La rapsòdia de la Glück demostra el seu respecte davant de moltes coses: davant de qui l'ha precedit, del que fa, de la paraula, d'allò que *diu* i (sí, també, hi som) del qui l'escolta. És, sota el meu punt de vista, una mena de quadratura del cercle del que en diem “la rapsòdia poètica”.

Feu un experiment: quan la llegiu, tingueu al cap algun quadre d'Edward Hopper. *

NIT FIDEL I VIRTUOSA
Louise Glück.

Traducció:
Núria Busquet
Editorial:
Edicions del Buc
València, 2017
Pàgines: 190
Preu: 18 euros